

OBISK DELEGACIJE POKRAJINSKE UPRAVE V LJUBLJANI

Za zaščito naše narodne manjšine

Mi beneški Slovenci obstojamo, imamo svoje kulturne organizacije in svoje časopise in nam pritičejo vse pravice, ki jih uživajo naši sorojaki na Goriškem in Tržaškem - Poudarili potrebo, da se uresničijo določila italijanske ustave o zaščiti manjšin in še bolj utrdijo meddržavni odnosi

Pred kratkim se je v Ljubljani mudila osemčlanska delegacija videmske pokrajine na čelu z videmskim pokrajinskim predsednikom Viniciom Turello in je tako vrnila obisk slovenski vladni delegaciji, ki se je prav tako mudila na obisku v naši pokrajini.

«Zastopniki naše dežele Furlanije-Juljske Krajine bodo v okviru upravnih določil zagotovili manjšini čim večjo zaščito. V kolikor bomo upoštevali narodnostne pravice, v toliko bomo tudi utrdili odnose med obema narodoma v naši deželi in odnose med obema sosednima državama», je dejal predsednik videmske pokrajine odv. Turello v odgovor na pozdrav člana slovenskega izvršnega sveta Jožka Struklja, ki je v svojem uvodnem govoru zaželel, da bi uresničili dogovore Moro-Tepavac o globalni ureditvi vseh vprašanj ob največji možni zaščiti narodnostnih manjšin.

«Znano nam je, da ste naklonjeni zaščiti beneških Slovencev», je dejal Strukelj. «Ti Slovenci obstajajo, imajo svoje kulturne organizacije in svoje liste ter imajo hkrati pravico razvijati svoj jezik, kulturo in navade».

V svojem govoru je Jožko Strukelj dejal, da so se prvič sestali pred približno letom dni v Vidmu ter se dogovorili, da v duhu dobrososedskih odnosov, ki označujejo italijansko-jugoslovanske stike, uredijo vprašanja meje in manjšin. Obisk maršala Tita pri predsedniku Saragatu je samo potrdil visoko stopnjo medsebojnega prijateljstva. Jožko Strukelj je pripisal pomembno važnost začetku poučevanja slovenščine na fakulteti za jezike v Vidmu ta mesec in tako-le zaključil:

«Odgovorni in dolžni smo pred našimi državljani načelnjati odprta vprašanja. Nas razvoj v Evropi že prehiteva in mi ne želimo zaostajati za njim, hočemo prispevati svoj delež k dobrososedskim odnosom».

«Odkar smo se pred enim letom prvič srečali v Vidmu», je dejal predsednik Turello, «se je v odnosih med Jugoslavijo in Italijo zgodilo marsikaj takega, kar ustvarja delovno vzdušje. Titov obisk v Italiji, srečanje Moro - Tepavac in tudi današnji pogovori ustvarjajo dobre pogoje za delo. Pred letom dni smo bili stvarni in smo govorili o vprašanjih vzajemnih koristi, kot so poučevanje slovenščine na univerzi v Vidmu, kulturni stiki, stiki med šolami itd». S posebnim zadovoljstvom je Turello poudaril, da se Slovenci in Italijani, ki so se priložili mednarodnemu zavodu za mehanske vede v Vidmu.

Med pogovori, videmske delegacije, ki je štela osem članov, med katerimi je bil tudi pokrajinski odbornik za turizem Romano Specogna, doma iz Podbonesca, so se tako predstavniki gospodarskih zbornic obeh strani kot tudi predstavniki različnih resorjev pogovorili o številnih problemih, od gospodarskih vprašanj, še posebej pa o ma-loobmejnem prometu, preko

težav v telefonskih zvezah do naložb italijanskega kapitala v opekarne blizu madžarske meje. Pogovor je tekel tudi o turističnih objektih in predloženo je bilo, naj bi obe državi vzporedno z dograditvijo sistema kaninskih žičnic uredili tudi vprašanje prehajanja oseb na Kaninskem pogorju. Pokrajinski odbornik Romano Specogna je omenil izgrad-

njo sistema žičnic na Matajuru ter predlagal skupno načrtovanje v tem turističnem središču.

Po dvodnevem obisku v SR Sloveniji je imela delegacija videmske pokrajine, potem ko je obiskale Bled in Velenje, sklepne razgovore v Ljubljani z delegacijo izvršnega sveta socialistične republike Slovenije. Po sklepnih razgovorih so izdali tudi skupno sporočilo.

V skupnem sporočilu so poudarili pomemben prispevek Slovenije in videmske pokrajine k razvoju dobrih meddržavnih odnosov. Ugotovili so, da se uspešno razvijata turizem ter blagovna izmenjava, da pa so še ostale neiz-

koriščene številne možnosti gospodarskega sodelovanja, zlasti industrijska kooperacija ter skupno vlaganje kapitala v gospodarstvo. Ustanovljen bo poseben mešani odbor obeh gospodarskih zbornic.

Poudarili so potrebo po uresničevanju določil italijanske ustave o zaščiti manjšin, da bi omogočili njihov vsestranski razvoj. Delegaciji sta razpravljali tudi o letalski povezavi med Ljubljano, Ronkami in Milanom.

Vladama Jugoslavije in Italije pa bodo posredovali predlog o prekategorizaciji nekaterih mejnih prehodov in o liberalizaciji carinske liste za potniški osebni promet po videmskem sporazumu.

PO SEDMIM LETIH POTEČE MANDAT

Izvolitev novega predsednika republike

Že od junija meseca naprej se v Rimu pripravljajo na volitve za novega predsednika naše republike - Stranke do sedaj še niso postavile kandidatur, a po vsej verjetnosti bo tokrat izvoljen pripadnik katoliške stranke, ker so se baje komunisti, ki bodo odločali pri volitvah, sporazumeli s krščansko demokratsko stranko

Italijanski parlament se bo 9. decembra letos sestel z 58 delegati iz 20 dežel republike Italije in na skupnem — ter po vsej priliki ne kratkem — zasedanju izvolil novega državnega predsednika. Za datum sta se dogovorila predsednika obeh domov parlamenta Fanfani in Pertini potem, ko že vse od pomladi dalje sleherno politično dejanje analizira v luči predsedniških volitev: kako bo takšen ali drugačen ukrep vplival na izid glasovanja o novem državnem predsedniku?

Senatorji, poslanci in deželni delegati se bodo v prvih dveh turnusih odločali s kvalificirano dvotretjinsko večino (673) glasov, dalje pa z navadno (505) vse dotlej, dokler se ne bodo zedinili za ustreznega moža. Praksa zadnjih let je namreč takšna, da si v tem hipu nihče ne upa napovedati, koliko dni bo trajalo glasovanje. Sedanji predsednik socialni demokrat Giuseppe Saragat je bil izvoljen z 21 glasovanjem in po 13 dneh zasedanja volilnega telesa. V tistih 13 dneh so stranke iz dneva v dan spreminjale zaveznitva: Saragata so spočetka podpirali samo socialni demokrati, republikanci in liberali, medtem ko je krščanska demokracija podpirala svojega kandidata Leoneja. Po sedmem glasovanju je bilo Saragatu igre dosti in je svojo kandidaturo umaknil. Ker pa je krščanski demokraciji ta čas postalo jasno, da svojega kandidata ne bo spravila v predsedniško palačo, ker mu nasprotuje vsa levica, za 18. glasovanje so socialni demokrati ponovno kandidirali Saragata skupaj s krščanskimi demokrati. Kljub

temu zavezništvu pa je moralo Saragatovo ime še trikrat na glasovanje, preden je dobilo ustrezno število glasov.

Po nekaj krajšem postopku je bil leta 1962 izvoljen za predsednika Segni: v njegovem primeru je parlament zasedal le šest dni. Že tedaj je bil Segnjev konkurent Giuseppe Saragat in pri 7. glasovanju je imel Segni le 50 glasov prednosti pred nasprotnikom. Spopad se je odločil pri 9. glasovanju, ko je Segni svojo prednost povečal na 109 glasov.

Po vsej priliki najbolj ne navadne pa so bile volitve predsednika leta 1955. Glasovali so sicer samo štirikrat, vendar pa je bil četrti izvoljen Giovanni Gronchi, ki je imel ob prvem glasovanju najmanj glasov (Barri 308, Merzagora 228, Einaudi 120 in Gronchi 30).

Italijanske stranke za zdaj še niso uradno postavile svojih kandidatur, se pa nanje pripravljajo. Krščanska demokracija, največja italijanska stranka, hoče tokrat spraviti v predsedniško palačo svojega človeka, vendar še vedno okleva, ali naj volilnemu telesu ponudi enega samega kandidata ali cel šopek, s katerim bi pokrili razne politične simpatije. Nedavni sestanek vodilnega telesa stranke se je končal z raznim zbiranjem sil okoli centra, kar naj bi dalo prednost sedanjemu predsedniku senata Fanfaniju, toda tudi strankina levica je bila na sestanku močno aktivna in je dala vedeti, da je njen kandidat še vedno sedanjí zunanji minister Moro.

Če se bosta oba pglavitna kandidata med seboj uspešno neutralizirala, bi se kot tretji lahko pojavil na sceni Ru-

mor, predsednik predzadnje italijanske vlade, še bolj pa naj bi spor v družini koristil sedanju predsedniku Saragatu, ki se v predvolilno kampanjo očitno ni mislil spustiti, ki pa bi bil prav gotovo pripravljen ostati v predsedniški palači, če bi okoliščine pač tako nanesle. Precej so kandidati odvisni tudi od stališča komunistične partije, in tako Fanfani kot tudi Moro sta se v zadnjem letu dni potrudila obiskati Moskvo, ne brez zveze.

Disidentska komunistična levica, ki se je zbrala okoli dnevnika «Il Manifesto», je pred dnevi povzročila pravi škan dal z vestjo, da se vodstvo komunistov pogaja s Fanfanijem (pripisujejo mu, da je navznotraj zagovornik krepiteve izvršilne oblasti, kar komunistom ni najbolj všeč, da pa po drugi plati v zunanji politiki ni pretiran atlantist, kar bi bilo morda precej pri srcu Moskvi, ki so ji te vrste degolistični politični procesi še kar simpatični); komunisti so te očitke zavrnili, vendar samo deloma — dali so namreč vedeti, da se za kandidata še niso odločili, da pa so odprta vsa vrata za politični dogovor, to je, podprli bodo tistega kandidata, ki bo nudil več primernih garancij oziroma koncesij. Socialisti, ki so del vladne koalicije, pa so na zadnjem sestanku centralnega komiteja dali vedeti, da si od krščanske demokracije ne bodo pustili vsiliti človeka, ki jim ni povolji. V tem smislu so socialisti pustili odprtih dvoje vrat: ali širok dogovor med strankami za skupnega kandidata ali pa bodo postavili kandidaturo svojega človeka.

Predsednik italijanske republike Giuseppe Saragat

PREVEČ BIROKRATSKIH POSTOPKOV

Zaskrbljenost hribovskih komunov

Skupščina Konzorcija hribovskih cest v naši pokrajini toži, da deželna uprava prepočasi dodeljuje pomoč

Pred kratkim se je sestala skupščina Konzorcija turističnih cest v videmski pokrajini, kateri so prisostvovali tudi župani ali njihovi delegati iz sledečih naših komunov: iz Ahtna, Dreke, Brda v Terski dolini, Nem, Rezijske, Podbonesca, Tipane, Trbiža in nekateri iz Karnijske. Prisoten je bil tudi pokrajinski odbornik za turizem Romano Specogna.

Predsednik Konzorcija Turello je v svojem govoru obrazložil, da se videmska pokrajinska administracija na vso moč trudi za vzdrževanje že obstoječih turističnih cest in gradnjo novih in da je bilo v te namene potrošenih že tri milijarde in 600

milijonov lir. Seveda bi morala pokrajini povrniti vsaj del stroškov dežela, a vse to gre prepočasi naprej, ker se ta bazira na datume, kdaj so bile prošnje vložene.

Ob zaključku govora je Turello še povedal, da je pokrajinska administracija pred nedavnim intervenirala pri deželnih organih, da bi čimprej zblokirali znatne pasivne ostanke, ki jih imajo na razpolago.

V diskusijo so posegli župani iz Brda, iz Nem, Rezijske, Tipane, Trbiža in drugi in vsi izražali svojo zaskrbljenost glede vzdrževanja cest, če ne bo prišla pomoč pravočasno.

Odgovor deželnega odbornika Štoki

Pred nedavnim smo pisali, da je deželni svetovalec dr. Drago Štoka, ki pripada Slovenski skupnosti, poslal deželnemu odborniku Vicariu pismo, kako to, da nihče ne poskrbi, da bi se v občini Naborjet v Kanalski dolini odstranili simboli fašizma, s katerimi so okrašene še danes številne tablice mnogih hiš.

Sedaj je dr. Štoka prejel pismen odgovor od deželne- ga odbornika Vicaria, ki priznava, da so ti znaki res obstajali na nekaterih ta-

blicach v občini Naborjet. Nekateri lastniki hiš so sicer že v preteklosti te znake izklesali ali prebelili z apnom, a ko je to zbledelo, so ti znaki zopet zasijali. Lastniki hiš so sedaj povabljeni, da znake odstranijo.

Deželni odbornik Vicario v svojem pismu nadalje sporoča, da bodo ob prihodnjem ljudskem štetju popolnoma obnovili oštevilčenje hiš in da bodo zamenjali več tablic in da bo občinska uprava poskrbela, da bodo fašistični simboli povsod izginili.

IZ NADIŠKE DOLINE

Župani čedadskega okraja tudi letos na dan mrtvih v Kobaridu

Kakor že več let po tej zadnji vojni, je položila delegacija županov iz Beneške Slovenije in čedadskega okraja tudi letos na dan mrtvih venec pred kostnico pri Sv. Antonu v Kobaridu, kjer počivajo posmrtni ostanki italijanskih vojakov, padlih v prvi svetovni vojni. Delegacija je, kakor vedno, vodil čedadski župan sen. Pelizzo. Po končanih cerkvenih obredih so položili lovorej venec tudi jugoslovanskim vojakom, ki počivajo na kobariškem pokopališču.

Ob prihodu sta delegacijo sprejela predsednik tolminske občine inž. Papič in ita-

lijanski konzul v Kopru Messina.

Iščejo petrolej

Tudi po Nadiški dolini se je hitro raznesla novica, da iščejo na čedadskem področju in pod vznožjem gričevja med Ahtnom in Fojdo vrelce petroleja. Te dni je prišlo namreč na lice mesta več delavcev in tehnikov od eksperimentalnega geofizičnega observatorija iz Trsta in pričeli z vrtnanjem na več krajih.

Pravijo, da so našli tu pa tam nekaj, a uradne izjave ni bilo dane. Ljudje seveda ugibajo to in ono in si že zamišljajo lepšo bodočnost, saj nastajajo celo že pravilji-

ce o skritih zakladih v našem podzemlju.

Senjen sv. Martina v Čedadu

Letošnji senjen sv. Martina je bil zelo živahen in se je čulo ves teden po čedadskih ulicah več slovenske kot furlanske govovice. Naši sosedi iz Soške doline prihajajo nakupovat dosti vsakdanjih potrebščin tokraj meje in so jim posebno priljubljene nekatere trgovine, ki so bogato založene zares z vsemi zadnjimi modnimi novostmi. Letošnje «bankarele» so bile sicer dobro založene, a prodali so manj kot lani.

Tudi naših ljudi iz Nadiške doline je bilo posebno na dan goda, to je na dan velikega senjena 11. nov., kar precej. Senjen traja namreč več dni. Mnogi prihajajo iz navade, čeprav nič ne kupijo ali prodajo; pridejo v Čedad, da se ob tej priliki srečajo s starimi znanci in pokusijo novo vino.

Včasih je bilo drugače. Naši «Slovenji» so pripeljali na trg svoje pridelke: kostanj, sadje, krompir in drugo in s tem, kar so iztržili, oblekli vso družino za zimo. Kramarji so imeli zares pravi

SV LENART

Položili vence na grobove padlih partizanov

Predzadnji nedeljo v oktobru in na dan vseh mrtvih so domačini in številne delegacije iz tostran in onkraj meje položili vence in cvetje na grobove padlih partizanov, ki počivajo na pokopališču v Sv. Lenartu in v Matajurju.

Na lepo urejenem grobišču v Podutani se je komemoracije uradno udeležila delegacija konzulata SFRJ iz Trsta, ki sta jo vodila generalni konzul Trampuž in konzul Zvab, delegacija Zveze partizanskih borcev iz Vidma in Čedada, ki so jo sestavljali podpredsednik zveze ANPI iz Vidma Arrigo član vodstva iste Zveze Mario Kont, prof. Paolo Rieppi, prof. Luigi Bront, Grion, Federico Vincenti, Adelchi Gobbo in gospa Blažič. Poleg vencev že omenjenih delegacij so se poklonili spominu padlih borcev za svobodo z venci ZZB NOV iz Tolmina in Dobrove, društvo «beneških izseljencev» in drugi. Iz Dobrove je prišlo okoli tristo ljudi, med njimi tudi pevci, ki so zapeli borbene pesmi.

Pa ne samo delegacije, komemoracije se je udeležilo izredno dosti domačinov in bivših partizanov, ki so se borili za svobodo na tem koščku slovenske zemlje. Nekateri so se napotili tudi v Matajur, kjer tudi počivajo slovenski borci. Na dan mrtvih je bilo tudi to grobišče okrašeno s cvetjem in venci delegacij in prižganih nebroj sveč, katerih plameni so še pozno v noč

sejem. Sedaj hodijo bolj pogostoma v Čedad in Videm in sproti nakupujejo in tudi pridelkov je vedno manj ali pa jih prodajo doma, saj hodijo prekupčevalci s kamijoni po vaseh in tako ni treba nositi pridelkov na trg. «Puobči» zato ne pričakujejo več z nestrpnostjo senja, da bi jim oče prinesel nožič in «čeče» ne nosijo več «facoleta», darila, ki so jim jih včasih nosili starši s senja, če so bili pridni. Časi se spreminjajo, ostala je pa tradicija, ki jo bodo v večji ali manjši meri prav gotovo ohranili tudi bodoči rodovi.

PODBONESEC

Posmrtni ostanki Ersilia Crucila počivajo na domači zemlji

Pred kratkim so prepejli na domače pokopališče posmrtno ostanke Ersilia Crucila, ki je umrl zaradi vojnih posledic 23. decembra 1943. leta v Siracusi. Pokopali so ga z velikimi častmi ob prisotnosti številnih vaščanov in oblasti. Po cerkvenem obredu je spregovoril tudi župan in z ganljivimi besedami počastil vse padle v vojnah.

plapolali na tej s krvjo prepojeni slovenski zemlji med zadnjo svetovno vojno.

Slovensko planisko društvo iz Gorice je ob tridesetletnici vstaje proti fašizmu organiziralo izlet v Gonars, kjer je pokopanih 415 bivših taboriščnikov iz Slovenije. Tudi tem žrtvam fašizma so slovenski planinci poklonili lovorej venec. V Gonarsu bodo verjetno kmalu postavili tudi skupen spomenik umrlim v tem zloglasnem italijanskem taborišču.

Vodovod v Hrastovju dograjen

Dela za napeljavno novega vodovoda v Hrastovju so bila prav te dni dokončana. Sedaj bo imela vsaj ta vas zadosti pitne vode v vseh letnih časih. Ljudje, kakor tudi živina, so namreč hudo trpeli zaradi pomanjkanja te dragocene tekočine. Sedaj, upamo, ne bodo imeli več teh težav in skrbi.

Državna pomoč za asfaltiranje cest

Komun je te dni dal v «palt» dela za ureditev vseh cest v Sv. Lenartu in drugih njenih vaseh, ki jih bodo tudi asfaltirali. Delo bo stalo 36 milijonov lir, za kar je komun dobil 18 milijonov lir prispevka od države, ostalo pa bo kril sam.

Poroka

Poročila se je naša vaščanka Ileana Simaz z Mariom Tropino iz Čedada. Vaščani jima želijo dosti sreče in zadovoljstva na skupni življenjski poti.

IZ KRNAHTSKE DOLINE

Južno pobočje Velikega vrha od Brezij do Viskorše štiri dni in noči v plamenih

Pogorela je tudi tovarna pohošča v Nemah

Komaj so se gasilci odahnil od napornega dela v Nemah, kajti tu je do tal pogorela tovarna pohošča in velika količina blaga (40 dnevni sob, orodje, vnetljiv material itd.), za kar je bil lastnik tega podjetja Pasquale Sabella oškodovan za okoli sto milijonov lir, in že je prišlo do še silovitejšega požara. Začelo je goriti južno pobočje breškega Jalovca in plameni so se kaj hitro raztegnili proti zapadu, vse tja do Viskorše.

Gasilci, ki so prihiteli na pomoč iz vseh strani in seveda tudi domačini, so gasili cele štiri dni od zore do

mrake. Ponoči je bilo vse delo prekinjeno, kajti gorila je strma in polna nevarnih prepadov. Veter, ki je prav v tistih dneh močno pihal, je plamene razširil tudi na severno stran pobočja. Pogorelo je dosti grmičevja, nekaj drevja in kope sena. Škoda se bo gotovo poznala več let, saj je gorovje vse črno. Kako je moglo priti do tako velikega ognja, niso mogli ugotoviti, a domačini so mnenja, da ga je povzročil nehoti kakšen lovec, ker samo ti zahajajo v te kraje v tem času, ker je verjetno odvrgl cigaretni ogorek v suho listje.

IZPOD KOLOVRATA

Pevski zbor «Rečan» iz Ljes pri Klodiču v narodnih nošah pri papežu Pavlu VI.

Med generalno avdienco je papež Pavel VI. sprejel v baziliki sv. Petra tudi pevski zbor «Rečan» iz Ljes pri Klodiču.

Pevci so pričakali papeža v narodni noši in ko se jim je približal, so mu izročili simbolično darilo: košarico, v kateri so bili z veliko ljubeznijo položeni «beneška gubanca», kostanj Nadiških dolin in pa lesena rezljana čutarica domačega žganja.

Kaplan Rino Markič, ki vodi ta pevski zbor že več let, je papežu izročil tudi pergament s posvetilom v domačem beneškem narečju in v italijansčini.

Papež Pavel VI. se je z ganljivimi besedami zahvalil za prisrčno darilo in se tudi nekaj časa zadržal s pevci.

Pevski zbor «Rečan» se je ob tej priliki tudi udeležil svečanosti za pokojnim nadškofom Fogarjem iz Trsta. Pred odhodom je naš pevski zbor priredil tudi poslovilni večer, katerega se je udeležil poleg drugih visokih osebnosti tudi član jugoslovanskega diplomatskega poslanstva pri Vatikanu Tone Poljšak.

IZ KANALSKE DOLINE

V Trbižu tečaj slovenskega in nemškega jezika

Tokrat moramo zapisati zares razveseljivo novico, saj so pokrajinski konzorcij za tehnično izobraževanje, ministrstvo za šolstvo in glavna tehnična direkcija na pobudo trbiške občinske uprave sklenili, da bodo odprli v Trbižu, v tem mestu ob tromeji, večerne tečaje slovenskega in nemškega jezika.

Tečaj bodo obiskovali predvsem trgovci, turistični delavci in seveda tudi drugi, ki čutijo potrebo, da se nauče jezika svojih sosedov.

Slovenski pregovor pravi: «kolikor jezikov znaš, toliko mož veljaš!» in tega se marsikdo zaveda, predvsem trgovci, ki se morajo posluževati tolmačev in jih drago plačevati, če hočejo prodajati svoje blago vedno številnejšim kupcem iz obmejnih dežel.

Tečaji se bodo pričeli še ta mesec in jih bodo vodili profesorji, ki dobro poznajo oba jezika.

Naši dragi rajniki

IZ KOMUNA FOJDA: 32-letni Ettore Borgnolutti in 55-letni Galileo Scubla.

IZ KOMUNA TAVORJANA: 68-letni Francesco Garovito, 76-letna Maria Cencig vd. Tomasino, 84-letni Luigi Shaurli, 57-letni Aldo Fadon in 64-letna Luigia Marcorig vd. Masutti.

IZ KOMUNA PRAPOTNO: 81-letni Giuseppe Paussa, 66-letni Francesco Maran in 68-letni Francesco Gaviotto.

IZ KOMUNA SPETER: 68-letni Natale Tropina in 73-letni Luigi Carlig.

IZ KOMUNA POBBONESEC: 65-letna Pia Bianchig por. Manzini.

IZ KOMUNA SOVODNJE: 70-letni Angelo Mulloni.

IZ KOMUNA DREKA: 75-letni Giovanni Tomasetig in 80-letna Marianna Tomasetig vd. Tomasetig.

IZ KOMUNA NEME: 85-letna Caterina Tonchia vd. Martinelli.

IZ KOMUNA TIPANA: 81-letni Luigi Levan in 76-letni Luigi Moderiano.

IZ KOMUNA GRMLK: 83-letni Antonio Loszach.

Vsem svojcem naših dragih rajnikov izrekamo naše iskreno sožalje.

SPETER

Še druge fabrike v Nadiški dolini

Zvedeli smo, da bo poleg tovarne podjetja Danieli iz Buttria pri Vidmu, ki je že postavila temelje v neposredni bližini Azle, zrastle morda še več drugih industrijskih obratov. Tudi druga podjetja izven naše dežele so namreč zaprosila špetersko komunsko administracijo za olajšave pri nakupu zemljišč, ker bi tu, v Nadiški dolini, kjer je dosti domače delovne sile, zgradila industrije in večje laboratorije. Špeterski župan prof. Cirillo Jussa se je v ta namen pred kratkim srečal s pristojnimi oblastmi s prošnjo, da bi zmanjšali vojaške služnosti, ki zelo ovirajo industrijski razvoj tega področja. Kot znano, je velik del teritorija špeterskega komunna podvržen tej «nalogi» in posledice so zelo težke za ves okoliš.

Asfaltirali bodo cesto v Bjarč

Na prošnjo špeterske komunne administracije za dosego podpore, s katero bi uredili cesto, ki vodi v Bjarč, je direkcija previdečnih inštitutov dodelila v ta namen 19 milijonov lir. Uredili bodo tudi pokopališče v Dolenjem Brnasu.

Asfaltirali bodo tudi cesto v Gorenji Brnas

Prav te dni je odborništvu za javna dela sporočilo komunno, da je bilo nakazanih 50 milijonov lir tudi za asfaltiranje ceste, ki vodi v hribovsko vas Gorenji Brnas. Komunna administracija bo sedaj predložila načrt, ker tako zahteva zakon, in potem bodo verjetno takoj pričeli z delom.

Slaba novica za ribiče

Zaradi jesenske suše je poginilo izredno dosti postrvi v Nadiži. Ribiči so naleteli namreč v kotanjah, kjer je nekaj več vode, kajti Nadiža je pokazala na dostih krajih suha rebra, zbranih na tisoče velikih in malih

rib, ki so se tja zatekle, da bi se rešile pogina. Na tisoče rib so naši mrtvih na suhem produ.

Sedaj je v študiju načrt, da bi proučili, kaj bi morali ukreniti, da bi preprečili poplave, ki so pogoste na pomlad in v jeseni, in tudi kaj ukreniti v času velike suše. Nujno bi bila potrebna seveda velika javna dela, kot so jezovi in obrečni nasipi, a vse to stane dosti denarja. Predsednik ribolovskega društva Nadiške doline Renzo Borella je zagotovil, da se bo obrnil do pristojnih organov, ki naj bi ukrenili vse potrebno, da bi zopet oplodili Nadižo.

V Nadiško dolino, kot znano, zahajajo mnogi ribiči, in to ne samo domači, ampak tudi od daleč, ker v Nadiži ulove izredno okusne postrvi. In tudi na mizi marsikaterih lokalnih restavracij je kot specialiteta na krožniku: nadiška postrv.

Če bo izginilo to vodno bogastvo, ne bodo prikrajšani samo ribiči in oštirji, ampak vsa Nadiška dolina, saj je bila za marsikoga nadvse atraktivna prav zaradi postrvi. Upamo zato, da bodo kaj ukrenili, da ne pridemo še ob ta, čeravno mali dar, ki nam ga je naklonila mati narava.

Umrli je Natale Tropina

Na žalost moramo poročati, da je umrl v videmski bolnici zaradi hudih poškodb, ki jih je dobil pri padcu s kolesa pred domačo hišo, 68-letni Natale Tropina. Bil je zelo priljubljen med svojimi vaščani in zato je njegova tragična smrt toliko bolj prizadela vso okolico.

Poroka

Pred kratkim sta se poročila Giovanni Pussini in Maria Petrig, oba iz našega komunna. Prijatelji jima čestitajo in želijo dosti srečnih let v zakonskem življenju.

TIEPOLO V PASSARIANU

Vsekakor je bila ena največjih kulturnih manifestacij v naši pokrajini velika razstava Tiepola v Passarianu, ki si jo je ogledalo več kot tri sto tisoč obiskovalcev, med katerimi sta bila tudi predsednik vlade Colombo, koroški deželni glavar Hans Sima in številni obiskovalci iz Jugoslavije.

V vili Manin so ob dvestoletnici smrti velikega beneškega slikarja Giambattiste Tiepola priredili veliko retrospektivno razstavo zadnjega velikega baročnega beneškega slikarja. Razstavo so prireditelji pripravili nadvse skrbno in tudi poskrbeli za ustrezno propagando, tako da je bil zadnje mesece Passariano naravnost romarski kraj za številne ljubitelje likovne umetnosti.

Štiriinšestdeset let je živel Tiepolo in ustvaril v svojem dolgem življenju vrsto veličastnih del, ki so med vrhovi beneške likovne umetnosti, čeprav danes pripada njegovo delo vsemu človeštvu. Njegovo dolgo življenje je potekalo med študijem in delom, potova nji in življenjskimi zadoščenji podobno kot mnogimi velikim duhovom Evrope v starih časih. Kaj kmalu se je pokazal njegov izredni

slikarski talent in že s 23 leti je začel svoj veliki vzpon kot slikar. Postal je slikar velikih stenskih kompozicij in orisal je mnoge palače in cerkve v Benetkah in na deželi. Zlasti v Vidmu se je ohranilo mnogo njegovih tovrstnih del: na gradu, stolnici, v nadškofijski palači, v Oraotoriu della Purità. Slikal je v Milanu, pa spet

v Benetkah in v Bergamu. Leta 1736 ga je povabil švedski kralj, naj bi mu poslikal kraljevo palačo. Potem je spet slikal v znanih beneških cerkvah, zatem pa v knezoškofijski rezidenci v Würzburgu. Po vrnitvi v Italijo je delal po Benečiji, posebno v vili Valmarana in v Vidmu. Petinšestdesleten je odpoštoval na povabilo kralja Kar-

la III. v Madrid, kjer je s svojima sinovoma slikal v kraljevi palači. To je bil labodji spev njegovega monumentalnega slikarstva. Tiepolo je živel kot velik umetnik življenje tedanje kulturne Evrope, ki se je na tej ravni manj menila za meje, narodnosti in morebitna politična pripravljanja kot se danes.

V Spomin Simonu Rutarju

12. oktobra je minilo stovdvajset let, odkar se je v vasi Krn rodil zgodovinar, geograf in starinoslovec Simon Rutar. Med zgodovinarji zadnjih dvajsetih let minulega stoletja je bil znan in spoštovan kot izredno sposoben raziskovalec in opisovalec preteklosti, zgodovine in življenja Slovencev, posebno na Primorskem.

Za nas, beneške Slovence, pa je delo Simona Rutarja še posebej pomembno, saj je med svojimi številnimi zgodovinskimi deli 1899. leta izdal tudi knjigo o Beneški Sloveniji, ki še danes predstavlja izredno dragocen in pomemben vir za

zemljepis, zgodovino, običaje in etnografijo naše dežele. V tem svojem delu je zbral tudi množico dragocenih podatkov o naših krajih in ljudeh, ki jih lahko s pridom izkoriščamo še danes. Sicer pa ni niti pred njim napisal tako izčrpnega, zanimivega in znanstveno neoporečnega geografskozgodovinskega dela o Beneški Sloveniji kot prav Simon Rutar. Simon Rutar je bil izredno delaven in plodovit znanstvenik. Raziskovalci njegovega dela so ugotovili, da je napisal izredno veliko število zgodovinskih člankov v raznih revijah in časopisih. Vseh zgodovinskih člankov

so raziskovalci našli 106, razen tega pa 69 knjižnih poročil in ocen ter 61 zapisov in novic, da o njegovih številnih knjižnih publikacijah sploh ne govorimo.

Simon Rutar je delal tiho in skromno in ni silil nikamor v ospredje. Kot geograf, zgodovinar in starinoslovec bi delal čast sleherni univerzi v tedanji Avstriji, ker pa je bil zaveden Slovenec, se je pač moral zadovoljiti s službo gimnazijskega profesorja v Gorici, Kotorju, Splitu in končno v Ljubljani, kjer je tudi maja 1903. leta umrl.

ZA NAŠE DELO

Kaj bomo delali tale mesec

NA POLJU spravljajmo zadnje jesenske pridelke. Shranjujmo jih prav tako skrbno kakor krompir. Nadaljujmo s kolikor mogoče globokim oranjem njiv, ki so namenjene za pomladansko setev. Hlevski gnoj raztrosimo že zdaj in ga podorjemo.

V VINOGRADU so trte prazne, toda dela je dovolj. Ob lepih dnevih okopavamo trte in jim gnojimo. Obrezujemo jih ter izmenjavamo trhle kole. Popravljamo zidove, jarke in terase in kopljemo nove vinograde.

V KLETI začnemo mlado vino čistiti, brž ko se kipe nje poleže. Večkrat ostane v njem nekaj nepredelane gladkorja. Zaradi tega se vino dobro ne očisti in spomladi znova zavre. To lahko preprečimo tako, da dodamo mlademu vinu drožje, brž ko neha vreti. Včasih je nepopolne presnove gladkorja kriva premajhna toplota v kleti. Tedaj je treba v kleti zakuriti ali dodati vinu segretega mošta. Ko je vrenje nehalo, je treba sode dopolniti do vrha, sicer vino dobi «cvet».

V SADOVNJAKU začno z mrzom leteti iz tal na dreve samice zimskega pedica in odlagajo pod skorjo jajčeca. Proti temu drevje ovijemo z lepilnimi pasovi. Ob lepem vremenu, ko ne zmrzuje, odžagamo suhe, nalomljene in nepravilno zrastle veje. Rane razkužimo s 5 odstotno raztopino modre galice. V neograjnih sadovnjakih in ob cesti zavarujemo drevje proti zajcem s slamo, koruznico, latami, lubjem in podobnim. Jeseni izkopane divjake zakopljemo v zemljo, pa ne v butarah, da ne splešni korenine. S strguljo odstranjamo z drevja mah in lišaj.

HLEV naj bo čist, ker je živina pozimi vedno navezana nanj. Skrbimo, da breja živina ne bo na prepihu. V zadnjem času brezjosti jo krmimo le z dobrim senom. Teletom razkužimo takoj po storitvi popkovi, da se ne vneme in ne začne gnojiti. Da se tele ne presesa, naj v začetku pije le vsaki dve uri. Puščaj k merjascu le popolnoma odrasle svinje. Ne plemeni v sorodstvu.

NA POBUDO KLUBA STARIH GORIŠKIH ŠTUDENTOV

V Breginju slovesno odkrili spominsko ploščo bratoma Josipu in Nikolaju Tonklju

Dne 24. oktobra t.l. so v Breginju ob vznožju kobariškega Stola, vasi, ki je bila v preteklosti združena z Beneško Slovenijo in je prišla pod Avstrijo šele 1914. leta, odkrili spominsko ploščo bratoma Josipu in Nikolaju Tonklju. Ta dva brata, prvi se je rodil 1834. leta in umrl 1907., drugi pa se je rodil 1844 leta in umrl 1907., sta se namreč rodila v tej hribovski vasi in postala velika narodna buditeljca, borca za svobodo in napredek goriških Slovencev.

Ze v preteklosti je dal Breginj več znanih mož, sedanjim rodovom pa sta mogoče najbolj znana brata Josip

in Nikolaj. Oba sta bila namreč poslanci, Josip v državnem zboru na Dunaju, Nikolaj pa v deželnem zboru v Gorici in neumorno delovala za narodni prepoved na Goriškem v drugi polovici preteklega stoletja.

Domačini ju niso pozabili, še manj pa Klub starih goriških študentov, ki je pripravil proslavo te in še mnogih drugih spominskih plošč zaslužnim možem.

Proslave v Breginju se je udeležilo izredno dosti ljudi iz te in onkraj meje. Po uvodnih besedah predsednika Kluba starih goriških študentov Franca Gorkiča je ploščo odkril predsednik tol-

minske občine inž. Ferdo Pačič nato pa so se vrstili številni govorniki, deklamacije osnovnošolske mladine iz Breginja, pevski zbor iz Tolmina pa je zapel več starih narodnih budnic. Posebno ganljivo so odmevale po vsej okolici besede «Možje in fantje slovenski, žene in dekleta Slovenke, pozdravljeni!». Proslavo je zaključil Ludvik Zorzut z domačimi verzmi, ki je dopolnil prazniško razpoloženje domačinov in vseh navzočih, ki so prišli za to priliko v Breginj in se tako oddolžili tema zaslužnima sinovoma slovenske zemlje.

France Bevk

Kaplan Martin Čedermac

28

Rakar je izgovoril ime brez pomisleka, s trdnim glasom, kakor da ga ne muči niti najmanjši dvom. Njega in Birtiča je razdvajala stara mrznja. Res, Birtič je bil malce potuhnjenega pogleda, rad je usekal za hrptom, a ovadah ni bil, tega Čedermac ni mogel verjeti. Njegova misel se je bila po poti zagrizla v nekoga drugega in ga ni izpustila.

«Ne», je odmajal z glavo, «Birtič to ni! Vanc, ne sodi prenaglo, ne delaj krivic! Nekdo drug je. Menda se ne motim».

«Kdo?»

«Tega ti zdaj ne povem».

«Zakaj ne? Volku je treba polomiti zobe», je vrgel Rakar grozeče.

«Potem ti pa še posebno ne povem. Da spraviš v nesrečo sebe in vas. Ali si ob pamet?»

«Saj ne trdim, da bi ga ubil. In če bi ga tudi, bi ne bilo škode».

Čedermac je bilo zdaj skoraj strah kovačeve bližine. Nekaj močnega, nasilnega je velo od tega človeka. Kaplanu je bilo nasilje zmeraj zopno in tuje, a se je zdaj vendarle za hip pomudil ob vprašanju: zakaj bi ne smel tudi jaz, kar smejo drugi? In kakor da sebi ugovarja, je rekel Vancu:

«Ne, Rakar, nikar ne misli, pravice ne boš dobojeval z nasiljem in s krvjo. Ljubezni ne pridobiš z mrznjo. Le verjemi!».

Vanc Rakar ni bil njegovih misli, a mu ni ugovarjal.

Medtem sta bila dospela do vasi. Pogreznjena vsak v svojo misel sta stopala po klancu.

Kovač se je ustavi pred svojo hišo in ponudil Čedermacu veliko, raskavo desnico.

«Dajte mi roko, gospod!» je rekel.

«Zakaj?»

«Nič! Samo roko mi dajte!» je vztrajal kovač.

Stisnil mu jo je tako krepko, da ga je zbolelo. V tem stisku roke je bilo nekaj, kar je šlo do srca.

Katina je stala na pragu in ga veselo, razburjeno sprejela. Zaradi misli in občutkov, ki so ga vso pot obhajali do nje, je ni pogledal. Bil je mračen, obraz se mu je neznanško daljšal; le stežka se je premagoval, da ni takoj vzrotil.

«Tu so bili», mu je povedala.

«Ze vem», ji je rezko odgovoril in postavil palico v kot. «Prinesi večerjo!».

Odšel je v izbo in sédel v naslanjač.

Ob misli, da je zopet doma, ga je obšel rajski občutek ugodja; za trenutek se je sramoval togote, ki se mu je nabirala v prsih. Katina ga je plaho pogledovala. Bila je globoko razočarana, ranjena v svojem veselju nad njegovim prihodom. Kaj mu je? Ni ga mogla razumeti.

«Ničesar niso našli», je rekla, ko je postavila večerjo na mizo.

«Kaj bodo našli, če pa ničesar ni!» je nejevoljno otrese.

«Čudim se le, da jim ti nisi povedala, kje naj iščejo».

Katina je prepadena, užaljena obstala na mestu.

«Zakaj naj bi jim jaz povedala?» je vprašala zavzeta.

«Je že dobro! Se bova že potem zgovorila. Zdaj mi prinesi kozarec vina!».

Premagoval se je, a ga je vendar vedno huje razburjalo. Jed se mu je uprla. Porinil je krožnik od sebe, vzela tobačnico, a je ni odprl, čakal je na vino.

«Počakaj za trenutek!» je rekel, ko je postavila pre-

denj kozarec in hotela oditi. «Ali res ničesar nisi povedala?» jo je ostro pogledal. «Prav ničesar?».

«Moj Bog, niti besedice nisem črhnila», se je Katini krčevito zatresla glava. «Lahko mi verjameš. Saj jih niti dobro razumela nisem».

«Ne govorim o današnjem dnevu», je naglo odsekal, «Ali nisi drugače komu kaj povedala? Ne le, kam sva skrila katekizme, ampak na splošno... O tem, kar se doma govori...».

Dekle je na videz z muko razmišljalo, da bi se spomnilo.

«Ne veš?» Gospod Martin je zagorel kot slama, zvišal glas, a ga je takoj zopet potišal. «Ti ničesar ne veš? Ali naj ti pomagam, da se spomniš? Ali naj ti? Pa oni večer, ko sem ti rekel: nikoli več, rajši v ječo... Ali tudi o tem nisi nikomur nič rekla?».

Katina je sklonila zardeli obraz, solze so ji stopile v oči.

«Ne vem», je zajecjajala. «Morda sem».

«No, torej!», Čedermac je bil zadovoljen, da ni lagala, a jeza ga ni popustila. «No, vidiš! Klepetulja! Baba! Komu si to povedala?».

Sestra je stiskala ustnice in vsa žalostna gledala izpod čela; v tem trenutku je bila na videz kot nebogljen otrok. «Ali naj ti tudi zdaj pomagam?».

«Saj se ne spominjam...».

Očitna laž. Čedermac se je dvignil, rasel skoraj do stropa in sršel v njo.

«Ne spominjaš se?» mu je glas nehote uhajal v višino. «Vidim, tvojemu spominu je treba pomagati. Komu si povedala? Ali hočeš, da ti ga imenujem? Žefu si izklepetala. Klinjonu si vse povedala. Da ali ne?».

Prikimala je, se obrnila v stežo in zajokala.

«Ha, vidiš!» je razjarjeni brat dvignil pest proti nji. «Vidiš, da je res!».

OBIŠČITE • BESUCHEN SIE • VISITATE LA • OBIŠČITE •

modna hiša

LJUBLJANA — MARIBOR — OSIJEK

- ◆ Damska in moška moda
- ◆ Kamgarni in mikane tkanine
- ◆ Preproge strojne in ročne izdelave
- ◆ Otroška, damska in moška tekstilna konfekcija
- ◆ Usnjena konfekcija (plašči, suknjiči, itd.), krzno
- ◆ Usnjena galanterija, čevlji

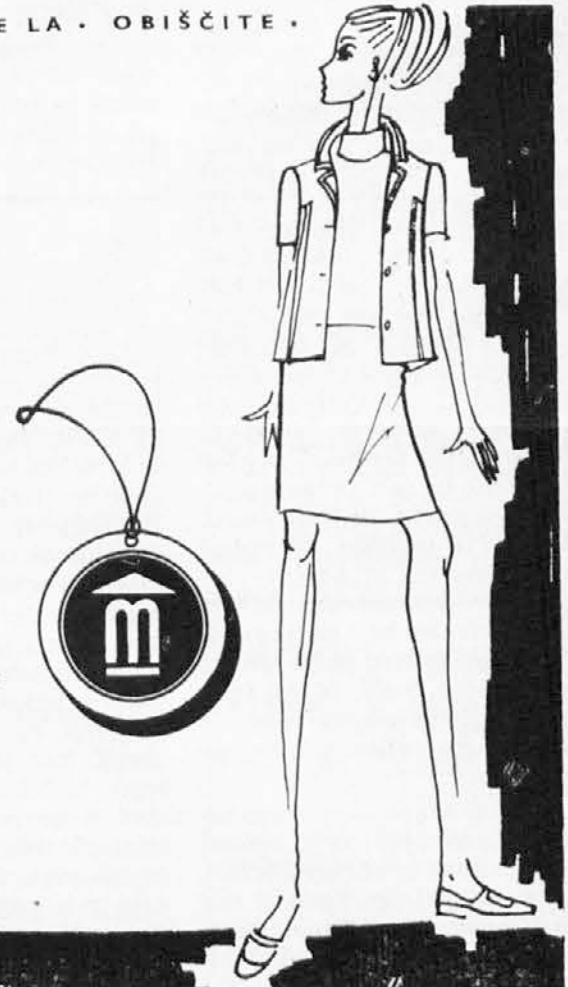
Pri nakupu z devizami ali čeki 10% popust

- ◆ Moda per signora e per uomo
- ◆ Maglie di lana
- ◆ Stoffe colorate
- ◆ Tappeti eseguiti a macchina ed a mano
- ◆ Confezioni tessili per bambini, uomini e signore
- ◆ Confezioni di pelletteria (soprabiti, giacche, ecc.), pellicce
- ◆ Chincaglieria in pellame, scarpe

Sconto del 10% acquistando con valuta estera o con assegni

- ◆ Damen- und Herrenmode
- ◆ Wollstrickwaren
- ◆ Kammgarn- und Streichgarnwebe
- ◆ Maschinengewirkte und handgearbeitete Teppiche
- ◆ Kinder-, Damen- und Herren-Textilkonfektion
- ◆ Lederkonfektion (Mäntel, Röcke, usw.), Pelze
- ◆ Ledergalanterie, Schuhe

Beim einkauf mit Devisen oder Schecks 10% Nachlass

za naše mlade bralce

Zakaj medved prespi zimo

V zelo starih časih medved ni prespal zimskih mesecev, kakor zdaj vsako leto. Poleti in pozimi, naj je sonce pripekalo ali ne, je od zore do mraka kolovratil okrog in preganjal ter mučil ostale živali.

Velik in močan, kakršen je bil že takrat, se je lepega dne oklical za kralja v svoji deželi in zapovedal ostalim živalim, da se morajo ravnati po njegovih ukazih. Manjše in slabše živali je mučil na vse pretege, vendar mu nobena ni upala reči žal besede ali storiti kaj drugega, kar mu ne bi bilo pogodu. Bil je pač hrust brez primere in živali so se ga bale.

Nekega dne v pozni jeseni, ko je kosmatinec odšel na lov, so se živali njegovega kraljestva zbrale na bojni posvet. Odločile so, da ne bodo več prenašale njegovega nasilja.

«Stric kosmatinec se je polenil», je menila veverica. «Ne išče si več hrane, ker jo zlahka vzame vsakomur izmed nas. Poslušajte, kaj sem doživela. Nabrala sem si nekaj orehov in si jih zakopala za ozimnico, kar ti od nekdaj prilomasti kosmatinec, mi razkoplje jamo in razmeče orehe na vse strani. To se mu je zdelo še sila zabavno, vrhu tega pa se mi je še rogala. Saj ga je veselilo, da me je razkačil.»

«Pravi neotesanec je!» je pristavila tetka zvitorepka. Preteklo poletje se je igral z eno svojih lisičk in jo tako močno povaljal, da sem že mislila na konec ubogega revčka.»

«Ne škoduje nam samo takrat, kadar spi...» se je oglasil volk. «Zato si večkrat želim, da bi vsaj dolgo spal in nas pustil pri miru. Potem bi si lahko vsi skupaj malce odahnil in bolje zaživeli. Če je buden, pa res nikoli nimamo miru.»

«Tudi sam sem že mislil na to, kako bi se ga iznebili vsaj za nekaj časa», je rekel zajec. «Znano je, da rad spi v mraku. Spat pa gre navadno s kurami in tudi vstane z njimi. Dokler ga ne objame sonce, sploh ne ve, da se je zdanilo. Zadržne čase spi v duplini nekega velikega drevesa... Kaj ko bi ga zaprli v tisto duplino, da ne bi mogel več na plano?! Tako bi imeli vsaj nekaj časa popoln mir. Med-

tem ko bo spal, pa bomo nekako iztuhali, kako bi se ga iznebili za vse večne čase...».

Vse živali so odobravale dolgouhčev bojni naklep. Naslednji večer so oprezovale, kdaj se bo kosmatinec zavlekel v svoj brlog in zadremal. Ko se je to zgodilo, je dal zajec znamenje. Vse živali so pričele prinašati kamenje, listje in blato. Zadelale so vhod v medvedovo duplino. Svetloba zdaj ni več prodrla vanjo in medved tudi ni mogel pobegniti iz drevesa.

Do tistega dne se je ob zori vselej prebudil, naslednje jutro pa je kar dalje smrčal, ker ga je obkrožala trda tema, čeprav je bil zunaj že beli dan.

Od časa do časa se je seveda prebudil, ko pa je videl, da je okrog njega še vedno tema, se je obrnil na drugo stran in zaspano zabrunderal: «Zdaj zdaj bo nastopilo jutro!». Ko se je vnovič prebu-

dil, si je rekel: «Ne spim dobro. Se nikoli ne nisem ponoči prebujal kakor zdaj!». Potem pa se je zvil v klobčič in spet sladko zaspal.

Prespa! je vso dolgo zimo in bi spal prav gotovo še danes, če se ne bi ostalim živalim pomladi zazdelo, da je že prišel čas, da ga prebude.

«Dovolj dolgo smo živeli v miru», je rekla lisica. «Lahko bi nam še umrl od gladi, če bi ga pustili predolgo spat. Raje odstranimo tisto kamenje in pogledjmo, kaj je z njim.»

Lisica in zajec sta odšla k staremu drevesu in polagoma odvalila nekaj kamnov. V brlog rjavega kosmatince je posijal žarek sončne svetlobe. Živali so se naglo razbežale, da kosmatinec ne bi videl, kdo ga je bil za vso zimo zaprl v drevesno duplino.

Sončni žarek je posvetil kosmatincu naravnost na glavo. Odprl je oči in dolgo

časa na vse kriplje pretegovl svoje zaspane ude.

«Prevročje mi je v tem tesnem brlogu! Zelim si svežega zraka! Ven iz te luknje!».

Se enkrat se je pretegnil, nato pa je stopil izza drevesnega lubja na trdna tla. Začuden je pogledal krog sebe. Drevje se je ozaljšalo z zelenimi listjem, cvetovi so se odprli in zrak je bil topel. Obkrožala ga je dišeča cvetoča pomlad!

«Lepo, lepo», si je rekel. «Menda sem res prespal vso dolgo zimo! Pa nič ne de, saj je bilo kar lepo. Odslej bom v zimskih mesecih še večkrat takole polenaril.»

Odzibal se je skozi gozd, da bi si ulovil kaj za pod zob.

Od tistega časa si medved oh nastopu zime vedno poišče kako udobno duplino, zakrito pred mrazom. V njej se zviže v klobčič in spi vse doleti, dokler ga ne prebudi pomlad.

Pravljica je umrla

Kaj? Pravljica da je umrla? To ne more biti res! Nikakor ne! Pravljice še dolgo ne bodo zagrebli. Sicer pa sem to samo sanjal. A niti tega ne! Nekdo mi je rekel: «Pravljic ni več!».

Tako je to bilo. Besedam nisem verjel, ker vem, da pravljica še živi. In vendar me je zadelo v srce, kakor da so poskušali ubiti dušo moje mladosti.

Otrok brez pravljic, brez vsega, kar je nenavadno in lepo, bi bil kot stariček, kot svet brez ptičjega petja in brez cvetočih livad. Kakšen bi bil svet, če bi nebo utihnilo in bi okoli nas zijala sama puščoba?

V svoji mladosti sem rad poslušal in bral pravljice, kjerkoli sem naletel nanje. Danes se komaj spominjam, katere pravljice so to bile, kdo mi jih je pripovedoval ali kje sem jih bral. Poleg svojih domačih se živo spominjam samo enega pripovedovalca pravljic in pogosto mislim nanj.

To je bil kovač Miha. Imel je vever obraz in roke vse črne od oglja. Toda te roke so bile čudovite. Meni se je vsaj tako zdelo. Iz kosa surovega železa so znale skovati podkve za čevlje.

Res ne vem, od kod je imel Miha toliko pravljic in pripovedk. Znal jih je zelo mnogo in vse so se mi zdele nove. Pripovedoval jih je, medtem ko je udarjal s kladivom, da so pršele iskre.

Ne spominjam se več niti ene njegovih pravljic, nobene bi ne mogel gladko povedati. Vem samo to, da mi je bilo lepo pri duši. Toda dobro se spominjam konca, ki je bil pri vseh pravljicah enak: ko sta se kraljevič in kraljična po mnogih zaprekah slednjič vzela, so priredili razkošno svatbo.

«Na svatbo so povabili tudi mene», je Miha končal svoje pripovedovanje, «Tam sem toliko jedel, da sem še danes sit.»

Moj oče je bil čevljar, to morda že veste. Kadar je naredil težke delavske čevlje, mi je dal mero in rekel: «Skoči k Mihi in mu reci, naj skuje podkve! S seboj jih prinesi!».

Tako naglo kolikor sem le mogel, sem tekel v sosedno vas v dolini. Mudilo se je, a hitel sem tudi zato, ker takrat nisem znal počasi hoditi. Planil sem v kovačijo, kakor da bi me kdo izstrelil iz topa in iztrelsel naročilo.

«Dobro», je rekel kovač in vrgel kos železa v žerjavico. «Počakaj!».

Če je bilo treba skovati tri pare podkev in zraven še želje, sem moral precej dolgo čakati. A bil sem nemiren otrok in mi je bilo težko dalj časa prestatati na istem mestu. Včasih sem kovaču gonil meh, a tudi to ni bilo zabavno, če je predolgo trajalo. Tedaj sem se začel nestrno ozirati skozi vrata, posebno kadar se je že mračilo.

Miha je to opazil, zato je v takih trenutkih odprl svojo zakladnico pravljic.

Na isti način me je nekoč zabaval tudi mlinar Jaka, ko sem čakal, da mi zmelje mešič žita.

Res ne vem, od kod je imel Miha toliko pravljic in pripovedk. Znal jih je zelo mnogo in vse so se mi zdele nove. Pripovedoval jih je, medtem ko je udarjal s kladivom, da so pršele iskre.

Ne spominjam se več niti ene njegovih pravljic, nobene bi ne mogel gladko povedati. Vem samo to, da mi je bilo lepo pri duši. Toda dobro se spominjam konca, ki je bil pri vseh pravljicah enak: ko sta se kraljevič in kraljična po mnogih zaprekah slednjič vzela, so priredili razkošno svatbo.

«Na svatbo so povabili tudi mene», je Miha končal svoje pripovedovanje, «Tam sem toliko jedel, da sem še danes sit.»

Ta konec mi je zelo ugajal. Takrat sem rad verjel vse, kar se mi je zdelo nenavadno in lepo. Pravljica s takim koncem se mi je zdela še verjetnejša.

Se danes bi rad verjel, da je bil kovač Miha res na tisti svatbi. Pa, žal, tega ne morem več. Toda pravljice imam še vedno rad. Poznam dve vrsti ljudi, ki mi niso pri srcu. To so tisti, ki se ne znajo smejati, in tisti, ki ne ceniijo pravljic — ki so bile duša moje mladosti. Zanje so pravljice res umrle, a zame so še vedno žive.

France Bevč

Čmrlj je pomagal zajčku

Nekoč zgodaj zjutraj je zajček šel na polje in se je do sitega najedel zelja. Potem se je napotil domov. Toda močno se je začudil, ko je našel vrata v hišico zaprta.

Zajček je zaklical: «Kdo mi je zaprl hišo? Kdo je v njej? Odprl! Hočem v svojo hišo! Buh, buh, buh!».

Nekdo je iz hiše odgovoril: «Odslej bom v tej hiši jaz stanovala! Tukaj mi je všeč! Jaz sem — koza rogata! Kdor pride do mene, ga raztrgam. Tudi tebe!».

Zajček se je koze bal. Zbežal je in poiskal prašička. Ta ga je vprašal: «Kam hitiš, zajček?».

Zajček je odgovoril: «Šel sem na polje nad zelje. Ko sem se vrnil domov, sem našel vrata zaprta. V moji hiši se je naselila koza rogata. Bojim se je. Prašiček, pojdi ti in jo preženi iz moje hiše!».

Prašiček pa je rekel: «Dragi zajček, tudi jaz se koze bojim.»

Zajček je tekel dalje in je srečal psa. Ta je vprašal: «Kam zajček?».

Zajček je odgovoril: «V moji hiši se je naselila koza rogata. Pes, pojdi ti in jo preženi iz moje hiše!».

Zakaj pa si strahopetec

Na dvorišče so pripeljali visoko naložen voz snopja. Kure, race in gosi so od vseh koncev pritekale na dvorišče in se zakadile pod voz. Od snopja je viselo nekaj klasov pšenice. To klasje bi rada vsaka žival dosegla in izluščila iz njega zlatorumena zrna. Zanje ni boljše polslastice od pšeničnega zrna.

Kure so visoko odskakovale od tal. Počepnile so, zagnale z nogami kvišku stegnile so vratore in si pri vsem tem pomagale s perutmi. Race so kar naprej žlubodrale in so tudi skušale odskočiti. Največ uspeha so imele s svojimi vratovi gosi.

Pri tem delu sta bila zelo nesrečna petelinčka Mali in Veliki. Malemu je tiste dni komaj odpadel puh okrog grebena. Čeprav je bil živahen in okreten, je skakal okrog samo nekje pri tleh. Petelinček Veliki je bil dvakrat večji od Malega, odrasli kuri pa je kljub temu segal z glavo komaj do repa. Telo je imel na visokih nogah. Kolena so mu bila strašansko debela. Tudi Veliki se je odganjal od tal, klasja pa seveda ni dosegel. Tako sta Mali in Veliki hodila okrog voza in sta se skušala prisiliti h kuri, k žlubodravci raci ali gosi. Vendar teh dveh prisklednikov nihče ni maral.

Zdalo se je, da ne bosta dobila nič za pod zob, ko nenadoma stara gos ujame klas. A bila je preveč požrešna. Stisnila ga je tako močno, da je eno zrno zadržalo v loku k Malemu in Velikemu. Debelo zlatorumeno zrno je padlo med njiju. Oba sta skočila, da bi ga pohrustala. Mali bi sedaj seveda bil prikrajšan, če se ne bi domislil ukane. Kriknil je Velikemu:

V kurjem jeziku pomeni to «kača».

Štorkljač Veliki se je v strahu odrinil v zrak in si skušal pri tem pomagati s kilavimi perutmi. Medtem ko je bil Veliki v zraku, je Mali zrno pobral, ga hitro požrl in stekel v živo mejo. Ko je veliki bil spet na tleh, je ukano spoznal. Ubral jo je z dolgimi skoki za Malim. Toda v živo ograjo ni mogel, ker je bil prevelik. Mali si je na varnem podrgnil s krepkljem po kljunu in počakal, da Veliki odide. Rekel mu je:

Kuriku-riki-aa!», kar pomeni v kurjem jeziku: «Zakaj pa si strahopetec!».

Bela kača s kronico

Bila je kmetica in je imela otroke. Hodila je na polje delat, otroke pa je puščala doma ter jim v skledo dajala mleka, da medtem niso bili lačni. Vselej so vse pojedli, zato jih je mati hvalila, da so pridni. Otroci pa so rekli: - Saj ne

jemo sami, k nam hodi tudi lep ptiček jest.

Mati si je mislila, da prihaja kakšna mačka in je z otroki. Vendar se ji je čudno zdelo, da otroci pripovedujejo o lepem belem ptičku. Hotela se je prepričati, kaj je. Skrila se je tedaj v hišo in postavila otrokom mleko v veži kakor ponavadi ter čakala kaj bo.

Kmalu se je privila izpod mize bela kača z lepo krono na glavi ter se zvila najmlajšemu v naročje. Mati je bila vsa trda od strahu. Otroci pa so božali in gladili lepega ptička. Ko se je kača najedla, je stresla lepo kronico z glave in se spet izgubila v luknjo.

Brž ko je kača izginila, je mati skočila v vežo in spravila otroke na varno; seveda ni pozabila pobrati tudi krone. Dala jo je v skrinjo, kjer so imeli prejo. Ded je pozimi prejo vil. Vso zimo je vil, pa je ni mogel poviti. Žena si je mislila: - Kaj neki more to biti? Morda ima krona tako moč? Zato so dali krono proč in kmalu je bila preja povita. Nato so dali krono v žito. Merili in merili so žito, pa ni nikdar pošlo v njihovi kašči.

Tako so devali kronico tudi k drugim rečem in v kratkem času se je hiša tako opomogla, da je bila najpremožnejša v vasi.

Imeli so kronico tako dolgo, dokler je bil pri hiši tisti rod, ki je z belo kačo prijazno in lepo ravnal.

Človek in žival

Ko sem bil še majhen, smo imeli kužka. Vedno se je motal okrog mene.

Nekoč sem s škarjami rezal pajace. Pa se je zgodilo, da je kužek zamahnil s tačko po škarjah in se zbodel. Zalostno je zacvilil in mi pokazal krvavo tačko. Jaz pa sem bil hud in sem ga ozmerjal: «Ti si neroda, ti!» In še s šibo sem ga po zadnji plati. Zato, da si bo zapomnil! Kužek je zbežal v kot. Tam je milo jokal in silil rano.

Kmalu nato sem se pa še jaz zbodel v levo roko. Izpustil sem škarje in zakričal, da je kar odmevalo po hiši. Z levico sem mahal po zraku in z nogami sem divje cepetal po tleh. Tedaj je kužek nehal cviliti. Šepajoč se je priplazil k meni, nagnil je glavo po strani in z enim očesom pogledal na mojo roko. Potem je začel oblizovati rano na mojem prstu.

Tistega dne sem prvič spoznal, da je žival mnogokrat boljša od človeka.